

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ

ชื่อผู้เขียน

นางสาว นันทดิ สังข์แดง

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิสุวรรณ กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพหัตถกรรม และศึกษาถึงปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมภายใน และภายนอกชุมชน ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ในการศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการสนทนาร่วมกับผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมในชุมชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับอาชีพและแนวทางในการแก้ไข กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ที่เปลี่ยนแปลงอาชีพจากเกษตรกรรมมาประกอบอาชีพหัตถกรรมจำนวน 10 คน ชุมชนที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านบ่อสร้าง ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพหัตถกรรม มีขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดที่วัด เมื่อ 100 ปีมาแล้ว จากนั้นประชาชนที่สนใจได้เรียนรู้ ฝึกหัด และถ่ายทอดความรู้ให้กับครอบครัว เครือญาติ ต่อมาได้นำเข้าสู่วิทยาลัย

ในราวปี พ.ศ. 2482 แรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพของชุมชนเนื่องจากการประสบปัญหาจากการประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม ซึ่งทำให้ชุมชนค้นหาวิธีการในการแก้ไขฝึกฝนเรียนรู้ ลองผิดลองถูก อาชีพใหม่ไปเรื่อย ๆ จนได้ค้นพบอาชีพที่พึงพอใจ

สำหรับรูปแบบของการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพนั้นประกอบด้วย หลังจากที่เห็นความสำคัญของอาชีพแล้วจึงเข้าไปฝึกหัด ทดลองทำด้วยตนเอง และเผยแพร่ไปสู่ครอบครัว เครือญาติ และชุมชน การเรียนรู้อย่างนี้ยังเกิดจากการรับข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่แพร่กระจายเข้าไปในชุมชน และจากการที่ชุมชนเดินทางติดต่อสื่อสาร ค้าขายกับภายนอกอีกด้วย

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย การมองเห็นคุณค่า การเกิดความรู้สึก และสิ่งเหล่านั้นสัมพันธ์กับภูมิปัญญาเดิม ความต้องการให้ครอบครัวมีรายได้พออยู่พอกิน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกประกอบด้วย รายได้ที่เกิดจากความต้องการสินค้าที่ผลิตได้ การคมนาคมที่สะดวก แรงกระตุ้นส่งเสริมจากองค์กรของรัฐและเอกชน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ เช่น การท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

นอกจากนี้จากนโยบายการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากสังคมเมือง การขยายตัวของระบบการผลิตภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่แปลกแยกจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเดิม ทำให้เกิดสถานะความไม่คุ้มทุนในการผลิต เกิดรายได้ต่ำแต่ค่าใช้จ่ายสูง ก่อให้เกิดภาวะหนี้สินทั้งจากการผลิตและการบริโภค จึงทำให้เกษตรกรในชุมชนเกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพ เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงอาชีพที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนในหลายลักษณะ โดยเฉพาะโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเคยมีความผูกพันใกล้ชิดกัน มีความเคารพในระบบอาวุโส ได้ถูกปรับเปลี่ยนก่อให้เกิดการแข่งขันกันขึ้นในชุมชน ระบบการผลิตของอาชีพใหม่ทำให้เกิดการมีหนี้สินขึ้น อันเนื่องจากการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุน